

NEKI ASPEKTI TRANSFERA TEORIJE ORGANIZIRANJA LOKALNE ZAJEDNICE U PRAKSU

Nino ŽGANEC
Pravni fakultet, Zagreb

UDK: 364.46(497.5)
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 27. 4. 1999.

Kako bi se utvrdile razlike u poimanju temeljnih ciljeva procesa socijalnog rada u organiziranju zajednice te odredili neki aspekti transfera teorije organiziranja zajednice u praksu, provedeno je istraživanje na dvije skupine ispitanika, i to skupini 187 socijalnih radnika-praktičara zaposlenih u različitim vladinim i nevladinim institucijama i organizacijama te na skupini 52 studenta završne godine Studijskog centra socijalnog rada u Zagrebu. Rezultati diskriminativne analize pokazali su postojanje statistički značajne razlike među skupinama. Dok studenti ciljeve organiziranja zajednice vide više u borbi stanovnika lokalne zajednice za građanska prava i razvoju demokracije, dotle praktičari ciljeve definiraju ponajprije kao razvoj integracije, identifikacije i razvoj zajedničkih vrijednosti stanovnika lokalne zajednice. U radu se analiziraju moguće implikacije dobivenih rezultata na daljnji teorijski i praktični razvoj socijalnog rada u organiziranju zajednice u Hrvatskoj.

UVOD I PROBLEM

Tijekom proteklih nekoliko desetaka godina, a osobito u razdoblju 80-ih i 90-ih godina, u okviru socijalnog rada snažno se na teorijskom i metodološkom planu razvija metoda (metodološki proces) organiziranja (lokalne) zajednice. O različitim teorijskim pristupima i modelima te o rezultatima provedenih empirijskih istraživanja s ovog područja izvještavaju u svojim radovima autori kao što su Arriaga i Oskamp (1998), Gittel i Vidal (1998), Barnes (1997) Connell i sur. (1995), Ebbe i Friese (1989), Hinte i Karas (1989), Brager i sur. (1987), Cox i sur. (1987), Germain (1985), Taylor i Roberts (1985), Biklen (1983), Fisher i Romanofsky (1981), Baldock (1974), Cox i sur. (1974),

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 2-3 (40-41),
STR. 425-439

ŽGANEC, N.:
NEKI ASPEKTI...

Calouste Gulbenkian Foundation (1973), Boer i Utermann (1970), Ross (1955) i dr.

U domaćim uvjetima o organiziranju zajednice u manjem broju radova, počevši od kraja šezdesetih godina, pišu i raspravljaju Žganec (1999), Žganec (1995), Halmi (1989), Martinović (1987), Bujanović (1977), Skeledžija (1969) i dr.

Određenju organiziranja zajednice autori pristupaju na različite načine, pa se tako neki odlučuju za oznaku metoda (npr. Kraus, 1951), a drugi drže da je ovdje riječ o svojevrsnom području (socijalnog) rada (npr. Lane Report, 1939) ili pak o procesu (socijalnog) rada (npr. Ross, 1955). Važno je napomenuti da se u nekim zemljama (osobito SAD, ali i nekim europskim zemljama poput Njemačke, Engleske ili Nizozemske) organiziranje zajednice pojavljuje i izvan socijalnog rada. Tako je u npr. SAD zanimanje "organizatora zajednice" poznato kao ono koje se odnosi na proces povezivanja različitih nepovezanih dijelova (lokalne) zajednice u organiziranu cjelinu koja će biti više od zbroja njezinih dijelova. Stručnjaci iz područja različitih naobraženih skupina nerijetko se dodatno izobrazuju i dobivaju zvanje "organizatora zajednice". Pri tome se organiziranje zajednice rabi na veoma različitim područjima, kao što su prevencija poremećaja u ponašanju, prevencija ovisnosti, podizanje kvalitete života, razvoj socijalnih mreža, sve do područja kao što su poticanje ekonomskog razvoja zajednice, a nije rijetkost da se elementi organiziranja zajednice rabe i u svrhu političke borbe, i to uz pomoć ponajprije onih tehnika i vještina organiziranja zajednice uz pomoć kojih se mogu postići politički uspjesi (npr. pregovaranje i lobiranje, demonstracije u zajednici, rad s javnošću itd.). Organiziranje lokalne zajednice može se definirati kao metoda ili proces socijalnog rada usmjeren utvrđivanju socijalnih i psihosocijalnih potreba stanovništva, stvaranju novih i mobiliziranju postojećih resursa s ciljem koordinacije postojećih i razvoja novih oblika aktivnosti koje će djelovati prije svega preventivno na različitim područjima života ljudi, a osobito na onima koji su povezani s većim stupnjem rizika. Valja napomenuti da se pri organiziranju zajednice obično misli na nekoliko osnovnih tipova zajednice. Kao prvo, pod zajednicom se podrazumijeva lokalna zajednica kao geografski zadani prostor (obično manje naselje ili grad, seoska zajednica, gradska četvrt i sl.). Neki autori u takve zajednice ubrajaju i susjedstvo (npr. Abrams i sur., 1989). Upravo je na konceptu susjedstva moguće ukazati na to kako se pod zajednicom ne treba i ne smije držati samo geografska, lokalna zajednica već je ovamo potrebno uvrstiti i druge tipove zajednica koje se stvaraju na osnovi nekog drugog, a ne kriterija pripadnosti zajedničkom geografskom području. Takve su sve one zajednice koje nastaju npr. na osnovi

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 2-3 (40-41),
STR.

ŽGANEC, N.:
NEKI ASPEKTI...

zajedničkih religijskih vjerovanja, politike, nacionalnosti ili pak putem nekih određenih stručnih ili inih interesa. U tom smislu može se govoriti o funkcionalnim zajednicama (čine ih pojedinci i skupine koje povezuje određena pripadnost zajedničkim funkcijama koje obavljaju tijekom svojeg života) ili o tzv. kategorijalnim zajednicama (sastavljenim od pojedinih kategorija stanovništva koje povezuju obilježja kao što su spol, dob, invaliditet ili neko slično obilježje). U domaćim se uvjetima iz različitih razloga sintagma "lokalna zajednica" nerijetko rabi kao svojevrсни *terminus technicus* koji u prenesenom smislu zapravo upućuje na sva tri spomenuta određenja zajednice.

Što se tiče samog tijeka organiziranja zajednice, on u osnovi slijedi fazni model sastavljen od: faze utvrđivanja potreba, pripreme akcije i mobilizacije resursa, implementacije i evaluacije. Iz relativno velikog broja teorijskih pristupa i modela organiziranja zajednice, nastalih tijekom povijesnog razvoja, mogu se izdvojiti brojne metode i tehnike kojima se stručnjaci služe i u prevenciji i u tretmanu različitih, ponajprije socijalnih problema. U pokušaju implementacije različitih tehnika i metoda organiziranja zajednice autori se redovito susreću s pitanjima vezanim uz kulturološke, socijalne pa i političke specifičnosti područja. Tako se nerijetko autori koji se bave ovim područjem u svijetu u svojim radovima osvrću na problem (in)kompatibilnosti uvjeta i situacije u konkretnom društvu i lokalnoj zajednici koja može biti više ili manje pogodna za aplikaciju konkretne tehnike ili metode. Većina najvažnijih nalaza vezanih uz organiziranje zajednice i na teorijsko-metodološkoj i na praktičnoj razini dolazi s područja SAD-a. Specifičnosti američkog sustava socijalne politike, razvoja lokalne samouprave te općenito položaja lokalnih zajednica snažno su utjecale na razvoj organiziranja zajednice u kontekstu socijalnog rada. Pokušaji nekritičkog prijenosa informacija i iskustava u neke europske zemlje i njihove specifične lokalne uvjete često su se suočavali s neuspjesima.¹ Takva je situacija naglaga autorima, i teoretičarima i praktičarima, da prije aplikacije konkretnog oblika organiziranja zajednice propitaju mogućnosti i spremnosti lokalnih zajednica i organizatora da prihvate određen tip organiziranja zajednice (definiran pojedinim teorijskim pristupom ili modelom organiziranja zajednice).² Takvo propitivanje lokalnih specifičnosti treba provesti na dvije osnovne razine. Prva se odnosi na snimanje i jasno definiranje socijalnih, socijalno-političkih, ekonomskih, kulturnih i drugih obilježja koja pridonose konkretnoj problemskoj situaciji za čije se rješavanje namjerava upotrijebiti organiziranje zajednice. Analiza spomenutih obilježja treba sadržavati i činjenične (objektivne) informacije i one koje konkre-

¹ Problemima vezanim uz nekritički prijenos stranih teorijskih i praktičnih iskustava bave se osobito njemački autori, npr. Mohrlok i sur. (1993), Müller (1992), Boer i Uterman (1970) i dr.

² Na teorijskom planu organiziranja zajednice poznat je danas velik broj različitih teorijskih pristupa i modela poput: integrativnog, ekološkog, pristupa političke akcije, modela lokalnog razvoja, modela socijalne akcije, modela osnaživanja itd.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 2-3 (40-41),
STR. 425-439

ŽGANEC, N.:
NEKI ASPEKTI...

tnoj situaciji pridonose na razini subjektivnih (emocionalnih, interakcijskih) odnosa. Druga se razina odnosi na propitivane mogućnosti implementacije organiziranja zajednice s obzirom na osposobljenost stručnjaka i, što je veoma važno, s obzirom na njihovo poimanje ciljeva organiziranja zajednice. Naime, teorijska raznolikost na planu organiziranja zajednice kao posljedicu ima određenje ciljeva koji mogu biti dijagonalno različiti, a u svojoj realizaciji traže sasvim drukčije (ponekad nespojive) metode i tehnike. Tako npr. u rasponu od teorijskih pristupa koji promoviraju neki od oblika konzervativnog organiziranja zajednice (npr. koncept organiziranja zajednice poznat pod nazivom "koncept države blagostanja" Hinte i Karas, 1989) do onih koji ističu važnost radikalnijih oblika koji idu sve do tzv. "revolucionarnih promjena" ili nekih od oblika "mekane socijalne promjene" u društvu (npr. "agresivni koncept" Mueller, 1971; ili dijelovi "modela osnaživanja" npr. Staples, 1990) postoje brojne razlike u mogućnostima uporabe konkretnih vještina, tehnika i metoda. Tako će npr. konzervativni teorijski pristupi isticati značenje tehnika i metoda kao što su razvoj komunikacijskih vještina u zajednici, trening pozitivnog roditeljstva ili, u najboljem slučaju, razvoj socijalnih mreža, a za razliku od njih radikalniji teorijski pristupi zagovarati će uporabu tzv. disruptivnih taktika, organiziranje građanskih skupova, demonstracija stanovnika lokalne zajednice u borbi za njihova prava, štrajkove, sve do nekih militantnih oblika djelovanja.

Razvoj organiziranja lokalne zajednice u domaćim je uvjetima ostao relativno zapostavljen tijekom proteklog razdoblja te su i informacije, i teorijske i one dobivene na osnovi istraživanja relativno skromne. Informacije vezane uz organiziranje zajednice koje se mogu pronaći u radovima domaćih autora tek se parcijalno bave problemima razvoja organiziranja zajednice kao metodološkog procesa, a znatno se više spominju u kontekstu specifičnih aktivnosti primijenjenih projekata vezanih uz određeno znanstveno područje ili područje rada (npr. kriminologija, pedagogija, posebna područja socijalnog rada i sl.). Opravdano je, stoga, postaviti pitanje na koji način domaći stručnjaci vide organiziranje zajednice kao metodu ili kao proces socijalnog rada koji se može rabiti na različitim područjima prakse i s različitim krajnjim ciljevima. U istraživanju provedenom na uzorku od 187 ispitanika socijalnih radnika iz cijele Hrvatske koji rade u različitim područjima prakse unutar različitih vladinih i nevladinih organizacija pokazalo se da ispitanici ciljeve organiziranja zajednice definiraju na tri osnovna načina: 1. kao sredstvo za poticanje razvoja samopomoći, 2. kao sredstvo za integraciju ljudi i njihovih institucija u lokalnoj zajednici te 3. kao sredstvo za poticanje procesa socijalne promjene i borbe protiv različitih obli-

ka socijalne nepravde u zajednici (Žganec, 1999). Takvi istraživački nalazi pružili su informacije o nekim mogućnostima koje se javljaju u procesu teorijskog transfera u domaće uvjete. Domaći stručnjaci koji se bave socijalnim radom izjavljuju, sukladno takvim istraživačkim nalazima, kako organiziranje zajednice vide ponajprije u terminima onih teorijskih pristupa i modela koji bi se mogli podvesti pod naziv integrirajuće-koordinativno organiziranje zajednice s glavnim ciljevima: integriranje različitih nepovezanih dijelova zajednice u povezanu cjelinu koja će imati sinergične učinke u obavljanju svojih svakodnevnih aktivnosti osnivanjem svojevrsnog centra za koordinaciju servisa, podizanjem kvalitete komunikacije (interpersonalne i interorganizacijske) između različitih dijelova zajednice, uključujući ovamo i pregovaranje i jačanje međusobne suradnje, stvaranje različitih skupina u zajednici koje će biti u stanju rješavati mnogobrojne probleme pripadnika zajednice itd.

Tim se istraživanjem namjerava upotpuniti praznina na planu istraživačkih nalaza i stvoriti cjelovitija slika o tome što doista organiziranje zajednice predstavlja u hrvatskim uvjetima. Temeljni je cilj istraživanja utvrditi postoje li statistički značajne razlike u određenju ciljeva organiziranja zajednice između socijalnih radnika u praksi i studenata završne godine studija socijalnog rada kojima je "socijalni rad u organiziranju zajednice" jedan od glavnih teorijsko-metodoloških kolegija završne godine studija te koji većinu informacija o organiziranju zajednica imaju tek na teorijskoj razini. Tim se putem želi doći do informacija o tome je li aktualna profesionalna praksa socijalnih radnika koji provode organiziranje zajednice podudarna s onim što budući stručnjaci drže ciljem takve prakse tijekom svojeg (uglavnom teorijskog) studija. Nalazi istraživanja trebali bi pružiti i osnovu za donošenje određenih pretpostavki o tome na koji način i snagom kojih čimbenika se odvija eventualna transformacija teorijskih informacija posredovanih tijekom obrazovanja studenata u pojedina praktična područja i rad onih praktičara koji u svojem radu rabe organiziranje zajednice.

Razvoj lokalnih zajednica u svakoj zemlji, pa tako i u Republici Hrvatskoj, uvelike ovisi o snazi i mogućnosti stanovnika i stručnjaka koji u njima djeluju da pridonese razvoju protektivnih i smanjenju rizičnih čimbenika na različitim područjima života lokalne zajednice. Tom cilju teži organiziranje lokalne zajednice kao jedan od najvažnijih metodoloških procesa socijalnog rada. U suvremenom trenutku razvoja Republike Hrvatske u kojem postoje velika geografska područja koja traže pomoć u ekonomskom, ali i psihosocijalnom razvoju, mogu se uz pomoć organiziranja lokalne zajednice postići brži i jeftiniji učinci na planu njihove revitalizacije i napretka, ali i prevencije različitih oblika sociopatoloških pojava. Za us-

pjeh u tom radu potrebno je između različitih mogućih teorijskih modela i pristupa odabrati one koji najbolje odgovaraju specifičnim domaćim uvjetima.

UZORAK ISPITANIKA

Ispitivanjem su obuhvaćene dvije skupine ispitanika. Prvu skupinu čini 187 socijalnih radnika zaposlenih u različitim vladinim i nevladinim organizacijama u Republici Hrvatskoj. Većina ispitanika zaposlena je u centrima za socijalnu skrb, zatim slijede različite humanitarne organizacije, a manji broj ispitanika zaposlen je u odgojnim domovima i jednoj bolnici. Ispitanici iz te skupine razlikuju se u dužini radnog staža koja varira u rasponu od nekoliko godina do dvadeset i više godina, kao i u specifičnom području prakse koju obavljaju. Druga skupina ispitanika obuhvaća 52 ispitanika studenata završne godine studija socijalnog rada koji u razdoblju provođenja istraživanja slušaju kolegij pod nazivom Socijalni rad u organiziranju zajednice.

POSTUPAK I INSTRUMENT

Ispitivanje prve skupine ispitanika provedeno je tijekom 1997. godine u ustanovama i organizacijama u kojima su ispitanici zaposleni. Valja napomenuti da je ispitivanje ove skupine ispitanika izvršeno u sklopu šireg istraživanja koje se odnosilo na utvrđivanje različitih elemenata vezanih uz organiziranje lokalne zajednice u prevenciji poremećaja u ponašanju djece i mladeži. Ispitivanje ispitanika iz druge skupine provedeno je početkom 1999. godine na Studijskom centru socijalnog rada. Ispitanici iz druge skupine odgovarali su isključivo na pitanja vezana uz predmet ovog rada.

Rabljeni instrument o ciljevima socijalnog rada u organiziranju zajednice dio je instrumenta pod nazivom HR-SR-OZ-97 (Žganec, 1997) sastavljenog od ukupno deset subupitnika čiji se subupitnik IV. odnosi na ciljeve socijalnog rada u organiziranju zajednice i rabljen je u ovom istraživanju. Instrument se sastoji od ukupno šesnaest tvrdnji o tome što je cilj socijalnog rada u organiziranju zajednice. Ispitanici odgovaraju zaokruživanjem na skali od četiri stupnja koja uključuje odgovore od a) "potpuno točno", bodovano s 1, do d) "potpuno netočno", bodovano s 4. Cjeloviti sadržaj čestica ovog instrumenta prikazan je u tablici 1.

OBRADA PODATAKA

U postupku obrade podataka za utvrđivanje razlika dviju, u ovom slučaju unaprijed definiranih, skupina na promatranim varijablama prirode tih razlika rabljena je diskriminativna analiza uz pomoć programa SPSS 6.1. Diskriminativna analiza,

između ostalog, omogućuje maksimalno razlikovanje aprior-
nih skupina te uspostavljanje pravila za svrstavanje novih is-
pitanika u skupine.

REZULTATI

Rezultati jednosmjerne analize varijance pokazali su posto-
janje statistički značajnih razlika između dvije skupine ispita-
nika na ukupno četiri od šesnaest čestica, i to čestice broj 8 na
razini značajnosti manjoj od 1 posto, te čestica 4. 6. i 15. na
razini značajnosti manjoj od 5 posto.

ČESTICA	M1 (N=187)	SD1	M2 (N=52)	SD2	F- omjer	p
1. Držim da je cilj SROZ-a poboljšati razinu stručnih djelatnosti socijalnih i drugih institucija u lokalnoj zajednici. (CILJPORA)	1.86	0.68	1.90	0.60	0.217	.642
2. Držim da je cilj SROZ-a poticati razvoj boljih kontakata između različitih ustanova u lokalnoj zajednici. (CILJPOKO)	1.75	0.63	1.60	0.53	2.755	.098
3. Držim da je cilj SROZ-a potaknuti razvoj interesa u stanovnika lokalne zajednice za sudjelovanjem na zajedničkim poslovima. (CILJRAIN).	1.81	0.65	1.85	0.87	0.122	.727
4. Držim da je cilj SROZ-a potaknuti razvoj bolje identifikacije ljudi sa zajednicom u isticanju zajedničkih vrijednosti. (CILJIDEN)	1.91	0.64	2.13	0.69	4.643	.032
5. Držim da je cilj SROZ-a promijeniti odnose moći i struktura lokalne zajednice pomoću solidarnog zajedništva s ugroženim stanovnicima lokalne zajednice. (CILJMOC)	2.03	0.79	2.12	0.73	0.541	.463
6. Držim da je cilj SROZ-a ometati ustaljeni, neefikasni način funkcioniranja službi i ustanova u lokalnoj zajednici. (CILJOMET)	2.59	0.80	2.87	0.99	4.374	.038
7. Držim da je cilj SROZ-a borba protiv svih vrsta socijalne nepravde na razini lokalne zajednice. (CILJBORB)	2.21	0.77	2.37	0.77	1.586	.209
8. Držim da je cilj SROZ-a organizirati stanovnike lokalne zajednice u organizacije građana radi borbe za vlastita prava. (CILJOSLZ)	2.53	0.84	2.00	0.82	16.420	.000

(nastavak na sljedećoj stranici)

(nastavak s prethodne stranice)

ČESTICA	M1 (N=187)	SD1	M2 (N=52)	SD2	F- omjer	p
9. Držim da je cilj SROZ-a poticanje razvoja samopomoći u stanovnika lokalne zajednice. (CILJSAMP)	1.61	0.60	1.73	0.69	1.429	.233
10. Držim da je cilj SROZ-a povezivanje socijalne službe u lokalnoj zajednici s ostalim komunalnim službama. (CILJPOSS)	2.10	0.85	2.00	0.77	0.610	.435
11. Držim da je cilj SROZ-a poticati i podržavati procese socijalne promjene u lokalnoj zajednici. (CILJSP)	1.82	0.62	1.75	0.69	0.549	.459
12. Držim da je cilj SROZ-a osvijestiti ljudima njihov životni položaj u lokalnoj zajednici. (CILJOSV)	2.07	0.75	2.02	0.85	0.210	.647
13. Držim da je cilj SROZ-a poticanje grupne samopomoći putem osnivanja različitih inicijativnih grupa i okupljališta u lokalnoj zajednici. (CILJGSAM)	1.67	0.65	1.56	0.64	1.204	.274
14. Držim da je cilj SROZ-a razvoj mreže dobrovoljnih suradnika na poslovima u lokalnoj zajednici. (CILJVOL)	1.78	0.65	1.94	0.73	2.401	.123
15. Držim da je cilj SROZ-a osloboditi i iskoristiti postojeće resurse u lokalnoj zajednici. (CILJRES)	1.76	0.72	1.52	0.58	5.159	.024
16. Držim da je cilj SROZ-a pomoći ljudima u lokalnoj zajednici da većom kontrolom nad vlastitim životom utječu na svoj životni položaj. (CILJKONT)	1.79	0.68	1.85	0.80	0.294	.588

● TABLICA 1
Srednje vrijednosti i standardne devijacije rezultata ispitanika iz prakse (N=187) i studenata (N=52) te rezultati jednosmjernih analiza varijance po česticama upitnika o ciljevima socijalnog rada u organiziranju zajednice

Diskriminativna analiza pokazala je postojanje jednog statistički značajnog diskriminativnog faktora s diskriminativnom vrijednošću $D=0.262$ (tablica 2). Položaji grupnih centroida ukazuju na značajnu razmaknutost skupina na diskriminativnoj funkciji (tablica 3) što daje osnovu za tvrdnju da se skupine međusobno statistički značajno razlikuju u definiranju ciljeva socijalnog rada u organiziranju zajednice. Diskriminativna funkcija najviše je definirana varijablom broj 8: "držim da je cilj SROZ-a organizirati stanovnike lokalne zajednice u organizacije građana radi borbe za vlastita prava". Osim ove, definiranju diskriminativne funkcije pridonose i varijable broj 4: "držim da je cilj SROZ-a potaknuti razvoj bolje identifikacije ljudi sa zajednicom u isticanju zajedničkih vrijednosti", broj 6: "držim da je cilj SROZ-a ometati ustaljeni, neefi-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 2-3 (40-41),
STR. 425-439

ŽGANEC, N.:
NEKI ASPEKTI...

kasni način funkcioniranja službi i ustanova u lokalnoj zajednici" i broj 15: "držim da je cilj SROZ-a osloboditi i iskoristiti postojeće resurse u lokalnoj zajednici" (tablica 4). Uz nuždan oprez u definiranju diskriminativne funkcije moguće je zaključiti kako je ovdje riječ o funkciji kojom se cilj socijalnog rada u organiziranju zajednice određuje kao poticanje razvoja demokratskih i integracijskih aspekata u lokalnoj zajednici. Drugim riječima, rezultati pokazuju kako se upravo u tim elementima ciljeva organiziranja zajednice dvije ispitivane skupine statistički značajno razlikuju, pri čemu se po smjerovima varijabli može ustanoviti kako ispitanici iz skupine studenata ciljeve nešto više određuju u terminima poticanja razvoja demokratskih aspekata života u lokalnoj zajednici ("držim da je cilj SROZ-a organizirati stanovnike lokalne zajednice u organizacije građana radi borbe za vlastita prava"), a ispitanici iz skupine praktičara ciljeve više određuju u terminima razvoja integracijskih i tehničkih aspekata funkcioniranja lokalne zajednice ("držim da je cilj SROZ-a potaknuti razvoj bolje identifikacije ljudi sa zajednicom u isticanju zajedničkih vrijednosti", "držim da je cilj SROZ-a ometati ustaljeni, neefikasni način funkcioniranja službi i ustanova u lokalnoj zajednici").

☛ TABLICA 2
Diskriminativna funkcija u prostoru ciljeva socijalnog rada u organiziranju zajednice

Faktor	Svojsvene vrijednosti	Kanonička korelacija	Wilksova lambda	Hi-kvadrat	Stupnjevi slobode	p
FAC1	0.262	0.455	0.793	53.191	16	0.000

☛ TABLICA 3
Grupni centroidi na diskriminativnim funkcijama

GRUPA	FAC1
1	-0.269
2	0.966

☛ TABLICA 4
Standardizirani koeficijenti (C) i koeficijenti strukture (F) diskriminativnog faktora u prostoru ciljeva socijalnog rada u organiziranju zajednice

ČESTICA	C1	F1
1. CILJPORA	0.157	0.059
2. CILJPOKO	-0.268	-0.211
3. CILJRAIN	-0.110	0.044
4. CILJIDEN	0.439	0.274
5. CILJMOC	-0.009	0.093
6. CILJOMET	0.478	0.266
7. CILJBORB	0.308	0.160
8. CILJOSLZ	-0.751	-0.515
9. CILJSAMP	0.095	0.152
10. CILJPOSS	-0.072	-0.100
11. CILJSP	0.000	-0.094
12. CILJOSV	-0.028	-0.058
13. CILJGSAM	-0.162	-0.140
14. CILJVOL	0.407	0.197
15. CILJRES	-0.431	-0.289
16. CILJKONT	0.934	0.069

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 2-3 (40-41),
STR. 425-439

ŽGANEC, N.:
NEKI ASPEKTI...

Na temelju tih rezultata može se govoriti o oblicima i mogućim razlozima transformacija koje se na planu poimanja i definiranja glavnih ciljeva socijalnog rada u organiziranju zajednice događaju tijekom aplikacije teorijskih znanja u praktične svrhe. Takve nalaze valja uzeti u obzir u procesu dugoročne prilagodbe izobrazbenog programa budućih stručnjaka, ali isto tako i kao mogući poticaj nekim promjenama u praksi stručnjaka koji se rabe organiziranjem zajednice u Hrvatskoj.

RASPRAVA I ZAKLJUČAK

Kao što je spomenuto u određenju cilja istraživanja, nastojalo se utvrditi na koji se način i snagom kojih mogućih čimbenika odvija eventualna transformacija teorijskih informacija posredovanih tijekom izobrazbe studenata u pojedina praktična područja domaćih stručnjaka, socijalnih radnika. Dok na prvi dio pitanja rezultati istraživanja pružaju više-manje eksplicitan odgovor, tj. ukazuju na to da se teorijska znanja tijekom vremena praktičnog rada vjerojatno usklađuju s onim što je u praksi jedino i moguće učiniti, dotle drugi dio pitanja, vezan uz vrstu čimbenika koji utječu na tu transformaciju, nije lako prepoznatljiv. Odnos teorijskih spoznaja i praktične primjene jest često odnos kompromisa ili pak oportuniteta. Praksa organiziranja lokalne zajednice u okviru socijalnog rada pokazuje u svijetu različite mogućnosti primjene. Provedene studije na području ne samo socijalnog rada nego i brojnih drugih disciplina (npr. Barnes, 1997, Barry i Garbarino 1997 i dr.) ukazuju u novije vrijeme kako se teoretičari i praktičari slažu u definiranju nekoliko osnovnih kriterija za kvalitetnu primjenu organiziranja zajednice. To su, između ostalih: uvažavanje kulturoloških, socijalnih i socijalno-političkih osobitosti lokalne zajednice i specifične uloge "organizatora", poštivanje propisane procedure u provođenju glavnih faza organiziranja zajednice, jasno razdvajanje socijalnog od političkog rada prilikom korištenja organiziranja lokalne zajednice, potreba definiranja i poštivanja teorijskog i metodološkog okvira u provođenju organiziranja zajednice itd. Poštivanje tako postavljenih kriterija zahtijeva stalno propitivanje odnosa između teorijskih spoznaja i prakse, kako se, s jedne strane, teorijski razvoj ne bi suviše odvojio od mogućnosti koje u praksi lokalne zajednice postoje te kako se, s druge strane, praksa ne bi odvijala bez kritičke refleksije i nužne znanstvene evaluacije. Nositelji teorijskog razvoja organiziranja lokalne zajednice, kako to pokazuju svjetska i domaća iskustva, uglavnom su nastavnici na fakultetima koji u izobrazbenom procesu prenose informacije o teorijskom razvoju ponajprije studentima, a tek znatno manje i neposredno već iskusnim praktičarima. O tome govore, između ostalih, Taylor i Roberts (1985)

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 2-3 (40-41),
STR. 425-439

ŽGANEC, N.:
NEKI ASPEKTI...

kad kažu da se najzanimljiviji razvoj teorija organiziranja zajednice zapravo dogodio među znanstvenicima na sveučilištima koji su težili konstrukciji teorija kao osnovi za izobrazbu studenata i stvaranja nacrtu empirijskih istraživanja. Na putu teorijskog transfera prva je opasnost u nekritičkom usvajanju iskustava nastalih u različitim društvenim uvjetima različitih zemalja. Ta je opasnost ponajprije vezana uz recepciju teorijskih informacija od teoretičara (uglavnom sveučilišnih nastavnika) koji je moraju biti svjesni i stalno je držati pod kontrolom. Druga opasnost vezana je uz transfer usvojenih teorijskih informacija, ali i autentično razvijenih domaćih teorijskih modela studentima s kojima se računa kao budućim nositeljima prakse. Naime, taj transfer mora biti što je moguće više podudaran s onim što, s jedne strane, nalažu zakonitosti prakse, ali i, s druge strane, s dijelom onoga što studenti već tijekom studija preferiraju kao odrednicu svoje buduće prakse. Tako će se vjerojatno najlakše izbjeći sukobi na planu teorijskog transfera u praktična područja budućih stručnjaka. Utvrđivanje daljnjeg razvoja i uporabe teorijskih informacija u praksi te mogućeg smjera transformacije u definiranju osnovnih elemenata, kao što je u ovom slučaju cilj jednog metodološkog procesa socijalnog rada, olakšava predikciju stvarnih mogućnosti za implementaciju teorijski pruženih informacija tijekom studija. U ovom postupku predikcije treba uzeti u obzir i brojne moguće "intervenirajuće varijable" koje mogu značajno pridonijeti transformaciji. Među takve varijable valja ubrojiti dob studenta/praktičara, instituciju u kojoj radi ili će raditi, dužinu radnog staža, pravni okvir, sve do varijabla kao što su osobna motivacija, svjetonazor, osobni vrijednosni sustav itd. Od spomenutih varijabla neke su vjerojatno utjecale i na dobivene rezultate istraživanja. Preferencije studenata prema određenoj ciljeva organiziranja zajednice kao procesa u razvoju demokratskih elemenata u životu stanovnika lokalne zajednice u borbi građana za vlastita prava te kao procesa usmjerenog oslobađanju resursa u zajednici može se tumačiti kao njihovo zalaganje za to da se upravo na razini lokalne zajednice, u suradnji sa stanovnicima i uz pomoć stručnjaka (socijalnih radnika, ali i ostalih), pridonese razvoju demokracije, ljudskih prava i sloboda ljudi. Iako takav rezultat može biti posljedica određenog "idealizma mladih", ipak ga treba respektirati i uračunati ga u promišljanju daljnjeg razvoja teorijskog i praktičnog *curriculuma* socijalnog rada. S druge strane treba uvažavati i mogućnosti koje pruža praksa socijalnog rada. Socijalni rad u Republici Hrvatskoj još se uvijek u najvećoj mjeri provodi unutar državnih institucija i organizacija koje po svojoj naravi moraju djelovati striktno se pridržavajući zakonskih okvira. Pri tome dodatno ograničenje eventualnom širenju

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 2-3 (40-41),
STR. 425-439

ŽGANEC, N.:
NEKI ASPEKTI...

raspona djelatnosti socijalnog rada u lokalnoj zajednici pridonosi i sama količina posla s kojom su stručnjaci suočeni. Uz te, mogli bi se zasigurno pronaći i različiti drugi čimbenici koji utječu na to da socijalni radnici iz prakse ciljeve organiziranja zajednice vide značajno drukčije od studenata (npr. čimbenici poput vrste problema kojom se praktičari zaista bave, strukture korisnika, očekivanja poslodavca itd.). Valja podsjetiti da uzorak ispitanika iz prakse čine u ovom istraživanju i oni ispitanici koji djeluju unutar nevladinih organizacija, pa samim time i nisu u tolikoj mjeri ovisni o državi kao poslodavcu koji može zakonskim propisima ograničavati raspon djelatnosti svojih djelatnika. Ta činjenica dodatno potkrepljuje tvrdnju da u pripremi budućih stručnjaka, čija će djelatnost obuhvaćati različite aktivnosti na planu organiziranja lokalnih zajednica, treba uvažavati osobitosti i stvarne mogućnosti koje rad na pojedinom području prakse nudi. Smisao teorijskog razvoja socijalnog rada u organiziranju zajednice kao razvoja svojevrsne "praktične teorije" bit će ostvaren u onoj mjeri u kojoj se uspije pomiriti elemente ponekad "apstraktnu" teorije s jedne strane te realnosti u praksi i preferencije nositelja te prakse s druge strane. Najveća odgovornost u tome leži upravo na nositeljima teorijskog razvoja.

LITERATURA

- Abrams, P., Abrams, S., Humphrey, R. i Snaith, R. (1989): *Neighbourhood Care and Social Policy*; London, Department of Health/HMSO.
- Arriaga, X. B. i Oskamp, S. (1998): *Addressing Community Problems. Psychological Research and Interventions*; London, Sage Publications.
- Baldock, P. (1974): *Community Work and Social Work*; London, Routledge & Kegan Paul.
- Barnes, M. (1997): *Care, Communities and Citizens*; London, Longman.
- Barry, F. i Garbarino, J. (1997): Children and the Community, u Ammerman, R. T. i Hersen, M. (eds): *Handbook of Prevention and Treatment with Children and Adolescents*; New York, John Wiley & Sons, Inc.
- Biklen, D. P. (1983): *Community Organizing. Theory and Practice*; New Jersey, Prentice Hall, Inc., Englewood Cliffs.
- Boer, J. i Utermann, K. (1970): *Gemeinwesenarbeit*; Stuttgart, Ferdinand Enke Verlag.
- Brager, G.; Specht, H. i Torczyner, J. L. (1987): *Community Organizing*; New York, 2nd ed., Columbia University Press.
- Bujanović, R. (1977): *Socijalni rad u organiziranju zajednice*; Zagreb, Socijalni rad.
- Calouste Gulbenkian Foundation (1973): *Current Issues in Community Work*; London, Routledge & Kegan Paul.
- Connell, J. P.; Kubisch, A. C.; Schorr, L. B. i Weiss, C. H. (eds.) (1995): *New Approaches to Evaluating Community Initiatives: Concepts, Methods and Context*; Washington, The Aspen Institute.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 2-3 (40-41),
STR. 425-439

ŽGANEC, N.:
NEKI ASPEKTI...

Cox, F.; Erlich, J. L.; Rothman, J. i Tropman, J. E. (1974): *Strategies of Community Organization – A Book of Readings*; Itasca, Illinois 2nd ed. F. E. Peacock Publishers Inc.

Cox, F. M.; Erlich, J. L.; Rothman, J. i Tropman, J. E. (1987): *Strategies of Community Organization*; Itasca, Illinois, 4th ed. F. E. Peacock Publishers Inc.

Ebbe, K. i Friese, P. (1989): *Milieuarbeit: Grundlagen praeventiver Sozialarbeit im lokalen Gemeinwesen*; Stuttgart, Ferdinand Enke Verlag.

Fisher, R. i Romanofsky, P. (ed.) (1981): *Community Organization for Urban Social Change*; Westport.

Germain, C. B. (1985): The Place of Community Work Within an Ecological Approach to Social Work Practice, u Taylor, S. H. i Roberts, R. W.: *Theory and Practice of Community Social Work*; New York, Columbia University Press, 30-55.

Gittel, R. i Vidal, A. (1998): *Community Organizing. Building Social Capital as a Development Strategy*; London, Sage Publications.

Halmi, A. (1989): *Socijalni rad u lokalnoj zajednici*; Zavod grada Zagreba za socijalni rad, USIZ socijalne zaštite grada Zagreba.

Hinte, W. i Karas, H. (1989): *Studienbuch Gruppen- und Gemeinwesenarbeit. Eine Einfuehrung fuer Ausbildung und Praxis*; Neuwied, Luchterhand Verlag

Kraus, H. (1951): Amerikanische Methoden der Gemeinschaftshilfe – Community Organization for Social Welfare; *Soziale Welt*, 2, 184-192.

Lane, R. P. (1939): *The Field of Community Organization in Proceedings of the National Conference of Social Work*; Buffalo.

Martinović, M. (1987): Znanstvene osnove socijalnog rada; Zagreb, Narodne novine.

Mohrlök, M.; Neubauer, M.; Neubauer, R. i Schoenfelder, W. (1993): *Let's Organize! Gemeinwesenarbeit und Community Organization im Vergleich*; Muenchen, AG SPAK.

Mueller, C. W. i Nimmerman, P. (ed.) (1971): *Stadtplanung und Gemeinwesenarbeit. Texte und Dokumente*; Muenchen, Juventa Verlag.

Mueller, C. W. (1992): *Wie Helfen zum Beruf wurde. Eine Methodengeschichte der Sozialarbeit 1945-1990*; Band 2, Weinheim, Beltz Verlag.

Ross, M. (1955): *Community Organization – Theory and Principles*; New York, Harper & Row Publishers.

Skeledžija, B. (1969): *Socijalni rad u komuni*; Zagreb, Predavanja održana na VŠSR.

Staples, L. H. (1990): Powerful Ideas About Empowerment; *Administration in Social Work*, 14, 2, 29-42.

Taylor, S. H. i Roberts, R. W. (1985): *Theory and Practice of Community Social Work*; New York, Columbia University Press.

Žganec, N. (1995): Mogućnosti socijalnog rada u organiziranju zajednice; *Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada*, 137-147.

Žganec, N. (1999): Organiziranje lokalne zajednice u prevenciji poremećaja u ponašanju djece i mladeži; *Doktorska radnja*, Zagreb, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 2-3 (40-41),
STR. 425-439

ŽGANEC, N.:
NEKI ASPEKTI...

Some Aspects Concerning the Transfer of the Theory of Local Community Organization into Practice

Nino ŽGANEC
Faculty of Law, Zagreb

In order to establish the differences in conceiving the fundamental aims of social work in organizing the community and to determine certain aspects of transfer into practice of the theory of community organization, research was conducted on two groups of examinees; a group of 187 social workers employed in various governmental and non-governmental institutions and organizations and on a group of 52 students in their final year at the Study Centre of Social Work in Zagreb. The results of discriminant analysis indicate the existence of a statistically significant difference between the groups. While students see the goals of community organization more in the struggle of the local community's population for citizens' rights and the development of democracy, the social workers define these goals primarily as the development of integration, identification and development of communal values of the local community's population. Possible implications of the results obtained regarding the further theoretical and practical development of social work in community organization in Croatia are analysed in the paper.

Die Theorie über die Organisierung des Gemeinschaftslebens und einige Aspekte ihres Transfers in der Praxis

Nino ŽGANEC
Juristische Fakultät, Zagreb

Zur Ermittlung der unterschiedlichen Auffassungen über die Grundziele der Sozialarbeit bei der Organisierung des Gemeinschaftslebens und zur Bestimmung einiger Aspekte im Transfer der Theorie über die Organisierung des Gemeinschaftslebens in der Praxis wurde in zwei Gruppen von Testpersonen eine Umfrage durchgeführt. Die erste Gruppe bestand aus 187 Sozialarbeitern, die als Praktiker in verschiedenen Behörden und NGOs tätig sind, die zweite Gruppe aus 52 Sozialpädagogikstudenten des letzten Studienjahrs aus Zagreb. Eine diskriminative Analyse erbrachte statistisch relevante Unterschiede zwischen den befragten Gruppen. Während die Studenten die Meinung

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 2-3 (40-41),
STR. 425-439

ŽGANEC, N.:
NEKI ASPEKTI...

vertreten, daß die Ziele der Organisation des Gemeinschaftslebens eher im Kampf der Bewohner für die Bürgerrechte und die Förderung der Demokratie liegen, werden auf seiten der Praktiker diese Ziele hauptsächlich als Förderung von Integration, Identifikation und gemeinsamen Wertvorstellungen unter den Bewohnern einer lokalen Gemeinschaft definiert. Die Studie analysiert die möglichen Implikationen, die die Umfrageergebnisse auf die weitere theoretische und praktische Entwicklung der Sozialarbeit bei der Organisation des Gemeinschaftslebens in Kroatien haben könnten.